

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum

(kázání na den Všech Svatých, Q52)

Blaženost otevřela ústa moudrosti a promluvila: „Blažení jsou chudí ducha, neboť jejich nebeské je království.“

Všichni andělé a svatí a vše, co se kdy zrodilo, musí umlknout, když mluví otcova Moudrost, neboť veškerá moudrost andělů i všeho stvoření, je pouhopouhým bláznovstvím oproti bezměrné a bezedné moudrosti boží. A ta pravila, že jsou chudí blažení.

Ale je chudoba dvojího druhu: vnější chudoba – ta je dobrá a velmi chvály hodná u člověka, který ji zachovává vědomě, ze své vůle pro lásku našeho Pána Ježíše Krista, neboť i on sám na zemi byl takový. A o té chudobě nebudu již více mluvit. Ale je navíc ještě jiná chudoba, vnitřní chudoba, a tu zde máme rozumět, když Pán říká: „Blažení jsou chudí ducha“.

A teď vás prosím, abyste řekly¹, že rozumíte tomu, jak k vám promlouvám o věčné pravdě: Jestliže nejste s onou věčnou pravdou, o níž teď budeme hovořit, stejnorodé², neporozumíte mi.

Ptaly jste se mě, co je to chudoba jako taková, a co je chudý[člověk. Na to [teď] odpovím

Biskup Albrecht³ říká, že chudý je ten člověk, jenž nemá dost všech věcí, jež Bůh stvořil. – A to je dobře řečeno! Ale my to řekneme ještě lépe a pojmem chudobu ve vyšším smyslu: Chudý je ten, kdo nic nechce, nic neví a nic nemá. A o tom trojím nyní promluvím. A pro lásku boží vás prosíme, abyste, nakolik můžete, tuto pravdu pochopily; ale pokud ji nepochopíte, netrapte se tím, neboť budu mluvit o tak vyspělé a subtilní pravdě, které porozumí jen nepatrně dobrých lidí.

Za prvé říkáme o chudém člověku, že nic nechce. A to někteří nechápou dobře – lidé, kteří se drží nějakých zvláštních [způsobů] pokání a vnějších cvičení, a lidé je mají za velmi významné. Pro boží smilování! Tihle lidé tak málo znají božskou

---

1 Velmi svérázná poznámka, vysvětlitelná jen tak, že nešlo o kázání v pravém slova smyslu, spíše o jakousi exhortaci; proto jsem – konjekturálně – zvolil (et passim) i překlad v ženském rodě (neboť nejpravděpodobnějším místem takové exhortace by byl asi nějaký ženský klášter).

2 Dosl *glich*, tedy podobné, ba stejné!

3 Zcela určitě jde o dominikána *Alberta Magna*, učitele Tomíše Akvinského a pozdějšího svěťce a jeho komentář k Matoušovi.

pravdu! Nazývají se svatými podle vnější podoby, ale uvnitř jsou to osli, poněvadž nerozlišují v božské pravdě a nerozumějí jí. Tito lidé říkají, že chudý je ten, kdo nic nechce a dokazují to tak, že by člověk měl žít tak, aby jeho vůli nikdy nenaplňovaly takové věci, ale aby v plnosti dbal na to, aby vyplnil vůli nejmilejšího Pána Boha. Tito lidé uvažují správně, neboť mají zřetel k Bohu. Proto je chválíme. Bůh jim ve svém milosrdenství udělí nebeské království, avšak říkám vám a zaklínám se vám pravdou boží, že to nejsou chudí lidé ani nejsou chudým lidem podobní. V očích těch lidí, kteří neznají nic lepšího, jsou velicí. Avšak já přesto říkám, že jsou to osli a neznají pravdu. Za své poctivé smýšlení obdrží nebeské království, ale o té chudobě, o níž zde budeme mluvit, nic nevědí.

Kdyby se mě nyní někdo zeptal, zda je chudý člověk takový, který nic nechce, odpověděl bych, že dokud člověk má to, že je to jeho vůlí, aby vyplnil nejmilejší vůli Boží, není takový člověk chudý, a nezná chudobu, o níž budeme mluvit; takový člověk totiž [něco má], má svoji vůli, kterou chce učinit zadost vůli boží, a to není opravdová chudoba. Ale pokud chce člověk mít opravdovou chudobu, má být tak osvobozen od své stvořené vůle, že bude jednat, jako by [vůbec] nebyl. A to vám říkám [a přísahám] při božské pravdě: dokud budete mít vůli plnit vůli boží, nebudete chudí; neboť chudý člověk je ten, který nic nechce a po ničem netouží.

Kdybych stanul ve své prapříčině, neměl bych Boha, a byl bych sám svou příčinou; a to bych [již] nechtěl nic a po ničem netoužil, neboť bych byl svoboděn, odpoután a sám sobě znám zakoušenou pravdou. Pak bych chtěl sám sebe a nic jiného, takže bych chtěl [to], co jsem, a byl bych [to], co jsem, a tak bych zůstal prázden Boha i všeho, avšak kdybych vyšel ze své svobodné vůle a přijal své stvořené bytí, měl bych Boha, ježto než bylo stvoření, Bůh nebyl Bohem, byl však tím, čím byl. Když [však] nastalo stvoření a obdrželo své stvořené bytí, nebyl již Bůh sám v sobě, byl však ve stvoření.

A řekneme, že Bůh podle toho, jak je Bohem, není dokonalým cílem pro stvoření – tak veliké bohatství má [i] ten nejmenší tvor v Bohu. A kdyby tomu bylo tak, že by moucha měla rozum a tím by zkoumala věčnou propast božské podstaty, z níž vzešla, pravíme, že Bůh se vším, čím je Bohem, by nedokázal naplnit ani uspokojit onu mouchu. Proto prosíme Boha, abychom byli zbaveni Boha a přijali pravdu a požívali věčnosti, v níž jsou si nejvyšší anděl,

moucha i duše rovny tím, že [jejich] já vytrvalo v stálosti a chtělo to, co já [také] bylo, a bylo to, co já také chtělo. A pravíme tak: Má-li být člověk chudý vůlí, musí tak málo chtít a toužit, jako by chtěl a toužil, kdyby [vůbec] nebyl. A tak chudý je ten člověk, který nechce.

Za druhé je chudý ten, jenž nic neví. Jednou jsme říkali, že by měl člověk žít tak, aby nežil ani pro sebe, ani pro pravdu ani pro Boha. Ovšem teď pravíme jinak a řekneme, že člověk, který bude obdařen [pravou] chudobou, bude žít tak, jako když neví, zda žije pro sebe, pro pravdu nebo pro Boha, ba musí být zbaven veškerého vědění, aby nevěděl, nepoznával ani necítil, že Bůh žije v něm; ba ještě více: musí být zbaven veškerého poznání toho, co v něm žije. Neboť kdyby člověk byl ukotven ve věčném způsobu božím, nežilo by v něm nic jiného, ale co by v něm žilo, to by byl on sám. A tak tedy říkáme, že má člověk být tak oproštěn od vlastního vědění, aby působil tak, jako by [vůbec] nebyl, a nechal Boha působit, co by On chtěl a tak zůstal oproštěný.

Co kdy vzešlo od Boha, je ustaveno v čistém [aktu] působení. A [aktem] člověku vlastním je milovat a poznávat. A je otázka, v čem hlavně spočívá blaženost. Někteří mistři říkají, že spočívá v lásce; jiní že v poznání a v lásce, a ti mluví lépe. Avšak my říkáme, že nespočívá ani v poznání ani v lásce, ale že je v duši, z níž pochází poznání i láska, neboť poznávání ani láska nepocházejí samy od sebe, jsou to schopnosti duše. A kdo tohle pozná, pozná, v čem spočívá blaženost. Ta nemá žádné [časné] „před“ ani žádné [časné] „po“ a nemusí očekávat nic v budoucnu, neboť nemůže ničeho nabýt ani nic ztratit. Proto je tak ochuzena [o vše], že [ani] neví, zda v ní Bůh působí, ale je spíše sama sebou a zakouší a vnímá sama sebe po způsobu božím. A tak říkáme, že má člověk zůstat volný, oproštěný a svobodný, aby nic nevěděl ani nepoznával, že v něm působí Bůh. Takovou má mít člověk chudobu. Mistři praví, že Bůh je jediná, rozumná bytost a poznává vše. Ale já říkám, že Bůh není ani bytost ani rozumná bytost ani nepoznává to či ono. Bůh je totiž [právě] takto prost všeho, a [právě] proto je vším. Kdo má být chudým ducha, musí být chudý všeho vlastního vědění, aby nevěděl vůbec nic [jednotlivého], aby [neznal] Boha, tvorstvo ani sebe sama. Proto je nutné, aby se člověk na to připravil, že nedokáže vědět ani poznat dílo boží. Tak může být člověk chudý ve svém vlastním vědění.

Za třetí je chudý ten člověk, který nic nemá. Mnoho lidí říkalo, že dokonalé je nevlastnit na zemi nic z tělesných věcí – a v jistém smyslu je to pravda: totiž pokud tak učiní ze své vůle. Ale tento význam já nemám na mysli.

Před chvílí jsem říkal, že chudý je ten člověk, který nemá chtění plnit vůli boží, ale ten který žije tak, že je zcela prost obojího: vůle vlastní i vůle boží a je [na tom] tak, jako by [vůbec] nebyl. A o této chudobě říkáme, že je to nejvyšší [stupeň] chudoby. A za druhé jsme říkali, že je chudý ten člověk, který neví o božím působení v sobě; [a] jenž zůstává tak oproštěn vůči vědění a poznání, jako je Bůh prost věcí – to je ta nejčistší chudoba. Ale je ještě další třetí chudoba, a o té nyní budeme mluvit – že totiž člověk nic nemá.

Veďte mě, [prosím,] vážně! Hodinu nyní hovořím – a stejně mluví i jeden vážený mistr – že by člověk měl být tak prost všech věcí a všeho díla, vnějšího i vnitřního, aby se stal místem pro Boha, v němž by mohl působit Bůh. Ale teď mluvíme jinak. Pokud to způsobí člověk sám, že je prost všeho stvořeného, i Boha, i sama sebe a je stále jeho [věcí], aby v něm Bůh našel místo k působení, pravíme, že dokud to takto závisí na člověku, není člověk dosud chudý [onou] poslední a naprostou chudobou. Bůh totiž nezamýšlí při svém působení [jenom] to, aby člověk měl v sobě nějaké místo, v němž by mohl Bůh působit; avšak to je chudoba ducha, že také musí být prázdná Boha i veškerého jeho působení, [a] má-li Bůh v duši působit, [že] on sám bude místem, v němž bude působit – a učiní to rád. Neboť jestliže nalezne tak chudého člověka, ustrne se Bůh nad svým dílem a bude sám místem svého působení, protože Bůh působí v sobě samém. Takto, v této chudobě nabude člověk věčného bytí, jež bylo, jež je a jež zůstává na věky.

Je taková otázka: Svatý Pavel říká: vše, čím jsem, jsem z milosti Boží. Ale to, co tady říkáme, se jeví být [povýšeno] nad milost, nad bytí, nad [samo] chápání, nad vůli i jakoukoli touhu; jak tedy může být slovo svatého Pavla pravdivé? A na to nechť se odpoví takto: Slovo svatého Pavla je pravdivé. Bylo nezbytné, aby v něm byla milost boží, neboť milost boží v něm způsobila, že [jisté] akcidentálně získaly bytí. [Ale] když skončila milost a její dílo bylo dokonáno, zůstal [už] Pavel, čím byl.

Říkáme tedy, že má člověk zůstat tak chudý, aby nebylo v něm ani neměl nijakého místa, v němž by Bůh mohl působit. Když člověk stále něco vlastní, podržuje si rozlišenost. Proto prosím Boha, aby mě zbavil Boha, neboť mé

bytostné bytí je nad Boha, [abych byl v takovém stavu, jako] než jsme přijali Boha na počátku [při] stvoření; neboť v bytostné podstatě boží, kde je Bůh bez [zformované] bytosti a bez rozlišení, tam jsem byl i já, a tam bych chtěl [opět] být sám sebou a poznat sama sebe a stát se [právě] tímto člověkem. Proto jsem svou vlastní příčinou podle svého bytí, jež je věčné, ne [však] podle svého zrodu, jenž je časný. Protože jsem zrozený, jsem podle způsobu svého zrození smrtelný. Ve svém nezrozené kvalitě jsem [však] od věčnosti i nyní, a zůstanu navěky. Čím jsem podle svého zrození, to umře a stane se ničím, neboť je to časné, a musí tedy v čase zajít. [A společně se mnou] při mém zrození se zrodilo [podobně] vše, takže jsem byl příčinou svojí i všeho; a kdybych byl chtěl nebýt, nebylo by ničeho; a kdyby nebylo mne, nebylo by ani Boha. Že Bůh je, toho jsem já příčina; kdyby nebylo mne, nebylo by ani Boha. Ale toto vědět není nutno.

Jeden veliký mistr říká, že [toto] jeho zjevení v třesku je vznešenější než jeho plození. To je pravda. Když jsem byl zplozen z Boha, vše řeklo: Bůh je. A toto mě nemůže učinit blaženým, neboť tím přiznávám a potvrzuji [jen] svoji stvořenost. Avšak při onom pronikavém rozbřesku, při onom zjevení v třesku, kdy se zbavím své vůle i vůle boží, i veškerého jeho působení i Boha samého, jsem nade vším stvořeným a nejsem ani Bohem ani stvořením; jsem však, co jsem byl, a čím mám zůstat nyní i na věky. Tehdy dostávám cejch, jenž mě vynáší nad každého anděla. A v tomto znamení získávám takové bohatství, že mi nepostačí být Bohem podle všeho toho čím je „Bohem“ a podle veškerého jeho božského působení, neboť v tomto třesku a znamení vnímám, že Bůh a já jsme jedno. Tehdy jsem tím, čím jsem byl, a neubývám v ničem ani nepřibývám, neboť jsem nehybnou příčinou, jež udílí pohyb všemu. A tu nenalézám [již] Bůh v člověku nějaké místo, neboť člověk získal touto svoji chudobou, že byl vždy a zůstane navěky. Tu je Bůh jedním v duchu, a to je ta poslední chudoba, kterou může člověk nalézt.

Kdo to nechápe, ať s tím netrápí své srdce. Neboť dokud člověk nedoroste k této pravdě, nemůže takovou řeč chápat, neboť to nezakrytá pravda, jež vyplynula bezprostředně ze srdce božího.

Abychom žili tak, že k ní nutně dospějeme a na věky ji nalezneme, nám pomoz Bůh. Amen